

Eugenija Urbonienė, žurnalistė, ilgametė Kupiškio rajoninio laikraščio darbuotoja (1963–1991): korespondentė, laiškų skyriaus vedėja, atsakingoji sekretorė

Rugsėjo pirmosios, spanguoliauti leidžiamos pirmos dienos, pavakarys. Saulė jau arti laidos, o mes baigiam užkimti, jau gerą valandą delnus sudėję dūdele, šaukdami pelkės pusėn: „Ū-ūū! Zi-ta! Zii-taa!“ Mūsų „redakcionų“, nerimas atslūgsta, kai iš krūmų, vos atgaudama kvapą, pati įraudusi kaip spanguolė, išrieda paklydėlė.

Pelkė nedidelė, o diena saulėta – paklysti, atrodytų nėra kur. Bet ji – ne tokia kaip mes. Uogos mums rūpi, o retkarčiais pasidairyti, ar ne per toli nuklysta nuo didžiojo medžių guoto, už kurio, Vairiškių kaimo pakrašty, stovi automobilis. Zita gal ir per pelkę, kai liko viena, ėjo nejausdama po kojom šiurkščios žolės. Mes seniai užmiršom tų uogų skonį, užtat liko eilutės jos eilėraštyje: „... o gyvenu toliau, kiek Dievo duota, / kol neišdžiuvo spanguolinė pelkė / su gervių ir uogautojų takais.“

Dabar be jos pasaulis truputį kitoks, siauresnis. Kartais, ne dažnai, pasijuntu kaip tą spanguoliavimo pavakarę – tarsi šaukčiau ją. Bet neatsiliepia. Netgi sapnuose neaplanko.

Nebuvom mudvi „mirtinos“ draugės, bet rimtai ir nesipykom. Kartais išvesdavo iš pusiausvyros jos rytiniai įlėkimai kabinetan: „Dieve, tu nežinai, kas man atsitiko...“ Meti į šalį spaustuvės laukiamus rankraščius – gal jai reikia kuo padėti. Ne, pasirodo, jos Jurga, eidama mokyklon, atsiminė pamiršusi namų darbus, grįžo atgal, o paskui tikriausiai pavėlavo... Arba Andriukas kokį nekaltą pokštą iškretė. O kai laiku neatvažiavo miesto autobusas ir ji nespėjo nuvažiuoti į stotį, kad pamatyti pravažiuojantį mylimą vyriškį – visa ašarų pakalnė... Tokie ir panašūs rytiniai trukdžiai beveik kasdien. Nepadėdavo nė „Zitule, palauk, vėliau papasakosi – spaustuvė klykia medžiagos.“ Ji kaip mažas vaikas vis tiek išsireikalaudavo dėmesio. Tuoj pat. Nepykdavo, kai ilgainiui ją pradėjau pravardžiuoti „katastrofų mergaite“.

„Taip ir namuose su ja būdavo, – jau po Zitos mirties pasakojo sesuo Bronė. – Aš gimiau per karą, o ji atsirado po gero dešimtmečio. Be galo laukta, augo dėmesio centre, ir netrukus po jos gimusi Valė tėvų meilės Zitai nenustelbė... Sunkesni darbai mums tekdavo, Zita kažkaip išsisukdavo – vis prie knygų, vis su savo svajonėm ir eilėraščiais...“

Jos charakteris supintas iš nesuderinamiausių bruožų – aštraus nepilnavertiškumo ir net įžūloko pasitikėjimo savimi, ypač kūryboje. Dabar nė nebestebina, kad sužinojusi, jog jos pirmąją eilėraščių knygą leidykla atmetė, Zita abejingai numojo ranka ir su panieka ištarė: „Baisus daiktas mat... Po mirties išleis.“ Pranašystė išsipildė. Tiktai nebus kam užrašyti ant knygos autografo.

Apie avariją sužinojau gal po valandos. Nepatikėjau, kad jai kas blogo galėjo nutikti. Redakcijoj nebedirbau, bet išsyk su tenykštemis kalbėjomės: mašiną tikriausiai aplamdė, o va Zita ims užuolankom ir pareis. Deja... Kupiškio ligoninės priėmimo skyriuje tą dieną dirbusi seselė Palma Rimkienė prisimena: „Kai greitoji atvežė, ji be perstojo klausinėjo: „Ar aš nemirsiu? Ar nemirsiu?“ Netrukus neteko sąmonės.“

Prieš keliolika metų ant to paties plento, už gerų poros kilometrų nuo tragedijos vietos, Stičkalnio kaimo link, automobilio partrenktas žuvo Zitos tėvas: „Vėl užsimerkus vaidenas / plentų šviesa, katastrofos... / Liūdna erdvė ketursienė, / liūdna visoj Europoj.“ Taip rodėsi ir susirinkusiems prie jos karsto. Ten nebebuvo toji pati Zita, kuri negalėjo gyventi ramiai, visad buvo ką nors įsimylėjusi, o apie savo meiles atvirai pasakojusi bendradarbėms ir bičiulėms.

Šalia karsto sėdėdama jos sesuo Bronė sakė: „Ta pati vilnietė siuvėja Zitai ir vestuvinę suknelę, ir paskutinės kelionės drabužius pasiuvo, o per tą vidurį – nieko...“

Jos karstą ant pečių nešė vyrai, kuriuos ji mylėjo. Visi, į kuriuos dar neseniai žvelgė vilties ir meilės pilnom akim, gal ir neatsakė į jos jausmą, bent paskutinį kartą ant rankų panešiojo. O Tu, kaip syki esi vienam rašiny apie mirusiuosius tarusi, į juos ir mus žiūrėjai žvaigždžių akimis.